

Délvidéki Szemle. — 1943. 7. sz. Firtás Oszkár: *Az ötvenéves Dugonics-Társaság.* A Társaság kulturális jelentősége. — Gulácsy Irén: *Tömörkény szobra előtt.* Ünnepi beszéd. — Bálint Sándor: *Móricz Zsigmond Szegeden.* Levelek 1940 és 42 között. — 8. sz. Szirmai Károly: *A halál költője.* A halál gondolat Kosztolányi költészetében.

Erdélyi Helikon. — 1943. 8. sz. Kovács László: *A három nemzedék trója.* „Mély hit sugárzik elő gondolatai mögül, s ad erőt arra is, hogy esetleg önmaga eszméivel, a maga teremtményeivel... harcba szálljon.“

Forrás. — 1943. 8. sz. Jubász Géza: *Szabó Lőrinc* „... az emberrel nem bír összebékülni. Hiába hódol neki még szinte gyermekkorában a siker. Befogadja Babits köre, nagyrabecsüli Móricz Zsigmond. részül jut neki a legkülönbök barátsága, később, nemzedékéből cslőnek, a hivatalos irodalom elismerése is, kezdettől magasztalja a kritika, elétárul egy nagy közvéleménygyár, a legnagyobb újságüzem belseje, önként leveti előtte páncélját és baráti leekót ad neki emberismeretből a nagytöke; minden kortársánál gyorsabban elrendeződik a pályája... öneki már lészko van, felesége, gyermeke, külföldre jár, szabadjeggyel száguldja az országot; de záporozhat rá akármi... az ő gyanakvása nem csitul soha.“ — Bognár Gyula: *Kosztolányi Dező, a szahadkai diák.* Adalékok diákkorához.

Győri Szemle. — 1943. 3. sz. Vitnyédi Németh István: *Harsányi Lajosnak.* (Üdvözlő vers.) — Bánhegyi Jób: *Harsányi Lajos lírájának esztétikai értéke.* „Vallásos lírájának újszerűsége abban van, hogy az embernek és papnak Istenhez való viszonyát... megindító bensőséggel, gyermeki bizalommal és közvetlenséggel zengi el.“ — Sándor István: *Harsányi Lajos fantáziája.* „A Harsányi-versekben egészen sajátos, egyéni fantázia-alkat bontakozik ki előttünk.“ — Lám Frigyes: *Harsányi Lajos prózai művei.* „Harsányi regényei, ha elfogadjuk regényekül a legendás történetet, a maguk nemében kedves és tetszetős alkotások... azért íródtak, hogy visszavezessék a lelkeket a keresztény eszményekhez.“

Hitel. — 1943. 7. sz. Salamon Sándor: *A románság képe a magyar irodalomban 1875-ig.* „Eckhardt Sándor mintaszerű nemzetkép-kutatásában beszámolt arról, hogy milyennek lát bennünket a külföld. Nem érdektelen megkísérelni a viszontkutatást: milyennek látja a magyarság a környező népeket?“ — a válasz a felvetett kérdésre: „Janus Pannoniustól Endrődi Sándorig nincs magyar író, aki azért írna rosszat a román népről, mert román.“

Irodalomtörténeti Közlemények. — 1943. 1. sz. Papp Ferenc: *Petőfi és a romantika.* Petőfi költészetének romantikus gyökerei. — Gálos Rezső: *Német hatás XVIII. századi költészetünkben.* Kiegészítő és helyreigazító adatközlés Császár Elemér: A német költészet hatása a magyarra a XVIII. században

(1913) című munkájához. — Nagy Sándor: *Kemény Zsigmond és az erkölcsi világ.* (1.) Kemény általános emberi és írói jellemvonásai. Keresi Kemény peszsimizmusa hajló világszemléletének és etikai szigorának alapját. — *Balassi Bálint kortársai.* (1.) A XVI. század második felében Kisvárdán humanista iskola állott fenn a Várday-család támogatásával. Gyarmathy Imre rektor latin verses panasza (1593) a hanyatló iskola állapotáról. — *Döbrentei Gábor levelei Buczy Emilhez és Horvát Endréhez.* (1) Levelek az 1812. és 1837-es évek közötti időből. — *Szabolcska Mihálynak Kardos Alberthez intézett levelei* (1904—1916). — *Könyvismertetések.* — 2. sz. Galamb Sándor: *Magyar drámai költemények.* A múlt század utolsó harmadának drámai költemény-terméséről szóló áttekintés. Amint a szerző mondja, „a felsorolt művek egyike sem tartozik irodalmunk jeles alkotásai közé, de mint Madách főműve hatásának kisugárzásai” jellemzőek a korra. — Nagy Sándor: *Kemény Zsigmond és az erkölcsi világ.* (2.) Sorra véve Kemény regényeit és nagyobb essayit, az azokból kibontakozó erkölcsi világnézet tárja előnk, sokszor finom érzékkel tapintva rá a nagy analista etikumának lelki gyökereire. — Nagy Péter: *A francia klasszikus dráma a magyar klasszizmus korában.* Egyedül Molière találkozott nálunk osztatlan elismeréssel. Corneillet és Racinet azonban — talán éppen német hatásra — alig méltányolták. Egyedül Gyulai küzdött megértetésük érdekében. — *Balassi Bálint kortársai.* (2.) Telegdy Pál levele az 1594. évi hatvani ütközetről s néhány adat a fintai Darholz-családban élő humanista költői gyakorlatról. — *Döbrentei Gábor levelei Buczy Emilhez és Horvát Endréhez.* (2.) 1827 és 1839 közötti levelek. — *A német érzelmes dalköltészet magyar emlékei.* Szemere Pál néhány költeményének német fordítása. — *Madách Imre két levele Pajor Istránhoz.* (1864.) — *Könyvismertetések.* — *Repertorium.*

Kalangya. — 1943. 7. sz. Urr György: *A felvidék magyar szellemi harca.* A magyar sajtó problémái a megszállás éveiben.

Magyar Könyvszemle. — 1943. 3. sz. Horváth János: „*Próféták által szólt rígen...*” Sylvester János distichonainak keletkezése. A görög-római ritmusok magyar nyelvre való alkalmazhatóságát Sylvester bibliafordításának vége felé fedezhette fel, észrevéve, hogy prózájának néhány mondata véletlenül hexameterszerűen lejt. — Eckhardt Sándor: *Balassi Bálint az Oceanum mellett.* A költő először 1577-ben látta a tengert, mikor Báthory István szolgálatában Danzig alatt járt. Másodszor és utoljára 1591-ben, bujdosó útján került a keleti tenger partján épült Braunsbergbe, hova a jezsuiták kollégiuma és a magyar kolónia vonzotta. — Trócsányi Zoltán: *A XIX. század első három évtizede magyar nyomtatványainak meghatározása.* Az egyéni helyesírási módorosságok és részben a tájnyelv használata szolgálhatnak a meghatározás kiinduló pontjául. — Szemző Piroska: *Könyvkiadásunk a múlt század elején.* A könyvkiadás elé tornyosuló nehézségek s azok okai. — Dezsényi Béla: *Olvasóegylet Budán száz év előtt.* Az 1843-ban alakult budai kölesönkönyvtár.

Magyar Szemle. — 1943. 45. köt. 1 sz. Makay Gusztáv: *Irányzatok irodalom.* „A régi költő individualitásán keresztül is nemzetét vélte szolgálni, vagy legalábbis szolgálni vélte nemzetét is. Beesvágya az volt, hogy elismert értékekkel képviselje nemzetét a világ színe előtt... Az irányított irodalom”

az írók „beszervezése” a magasabbrendű irodalom halálát jelentené... A (mai) író nem elméleti kinyilatkoztatásokkal felel a kornak, hanem alkotásokkal.” — 2. sz. Staud Géza: *Színházi mérleg*. „A legmagasabbrendű politikum nem a múlt napok pillanatnyi érdekeiben rejlik, hanem elsősorban a művészetben, amely egy nemzet sokkal örökebb értékeit ápolja.” — Kovalovszky Miklós: *Egy magányos költő*. Fodor József költői fejlődésének rajza.

Múlt és Jövő. — 1943. 11. sz. Komlós Aladár: *Kiss József születése századik évfordulójára*. „Költészete annak a nagy kulturális folyamatnak művészi reflexe, amelynek során a zsidóság a maga zárt világából a modern magyar életbe olvad bele. Nem az asszimilált, hanem a még asszimilálódó zsidóság kifejezője. Ennek köszöni, hogy lába egyszerre két nép világában áll, tekintete két kultúrát fog át, még romlatlan a helyzetérzéke és tiszta a szeme. Ennek köszöni, hogy költészete gazdagabb, mint utódaié.”

Nevelésügyi Szemle. — 1943. 3—4. sz. Megyer József: *Ady a gimnáziumban*. Több évi pedagógiai gyakorlat után megállapítja, hogy „Adyval a gimnáziumban foglalkozni ma már nem tanítási érdem, hanem kötelesség”.

Pásztorút. — 1943. 8. sz. Reményik Sándor: *Berde Mária*. Régebben írt, de kéziratban maradt Berde-tanulmány. „A magyar összeomlás forgószele” érlelte meg benne a művészt. — Kolozsvári G. Emil: *Regényhősök*. Az európai regény kialakulásáról.

Protestáns Szemle. — 1943. 9. sz. Trombitás Dezső: *Bornemisza Péter életregénye*. Kapi Béla *Olthatatlan jáklya* c. regényének ismertetése. — Török Pál: *Jókai-regény, mint történeti forrás*. Jókai „figyelmeztet történelmünk olyan jelenségeire, amelyeket eddig észre nem vettünk, vagy eléggé nem hangsúlyoztunk”.

Szabolcsi Szemle. — 1943. 1—3. sz. Merényi Oszkár: *Magyar lélek, magyar szellem*. A hét fejezetből álló, könyvalakban is megjelent nagyobb tanulmány ismertetésére később még rátérünk. — Vajthó László: *Bessenyei eredetisége*. „Nem tud eposzt írni, tanítókölteményt, regényt sem, de mindenáron át akarja hozzánk telepíteni ezeket a műfajokat.”

Termés. — 1943. Nyár. Bözödi György: *Kathy Lajos*. „Társadalombírálatával nem állott egyedül kortársai között, a szociális felelősségörzél egy századig nem volt olyan erős és olyan általános a nemzet jobbainál, mint abban a korban.” — „Résztvett a politikai életben, ... de ez nem jelentette azt, hogy ne látná a közügyeknek éppen nem helyes alakulását.” — „Életében vesztes maradt, de nem a szellemében.”

Új Magyar Múzeum. — 1943. III. köt. 1. sz. Eckhardt Sándor: *Balassi Bálint Kassán*. A költő kassai tartózkodásával kapcsolatos új adalékok. (Részletesen kifejtve *Az ismeretlen Balassi Bálint* című könyvében.) — Mohr Gedeon: *Merényi Gyula*. (1894—1925.) A fiatalon elhunyt jeles kassai poétának finom vonalakkal megrajzolt pályaképe. — *Trattner János Tamás pesti cs. és kir. könyvnyomdász levele Gombos Imréhez a „Tudományos Gyűjtemény” ügyében*. (1816. VIII. 12.) — Kaszab Andor: *Losonczi verseskötöny*. A XVIII. század végi kéziratos könyv 52 költeményt tartalmaz s három kézírásban maradt fenn.